

Man vedtog snarest muligt at indsende den nævnte Overenskomst til Ministeriets Approbation. Lissberg og Rjær forbeholdt sig at ledsage Indstillingen med et Separatvotum. (Se Mødet den 9de Oktober.)

^{190/73.} Byraadet vedtog at anmode Vandværksudvalget og Markudvalget om efter nærmere Forhandling indbyrdes at sende Delegerede til et til den 19de September berammet Landvæsenkommissionsmøde, betræffende Regulering af Mølleaaen.

^{191/73.} Man bevilgede ved Sagens første Behandling Udvalget for Sygehuset extraordinært et Beløb af 150 Rd. til Udførelse af nogle paatrængende Reparationer paa Kul- og Bassehuset sammesteds. (Se Mødet den 4de September.)

^{192/73.} Man bifaldt en Indstilling fra Udvalget for Sygehuset, hvorefter Økonomens Betaling for Oktober Kvartal for Patienternes Bospisning fastsættes til 28 p daglig for hver Patient.

^{193/73.} I Anledning af et fra Amtet til Erklæring modtaget Andragende fra Chr. S. Due om Tilladelse til at fortsætte en af M. Chr. Loft i Holme breven Høsterhandel vedtog man at udtale, at da man ikke antog, at der var Trang til en saadan Handel i Holme, kunde man ikke anbefale Andragendet.

^{194/73.} Fra Skoleudvalget var modtaget et Forslag til Paaligning af Skolepenge for 1873 paa de Forældre, som have Børn i Friskolen, hvilke Skolepenge ville være at opkræve den 1ste September 1873 og 1ste Januar 1874.

Byraadet bifaldt Udvalgets Forslag og bemyndigede det til at eftergive, forsaavidt fornødent, af de saaledes paalignede Beløb, naar Andragende derom maatte indkomme.

^{195/73.} Fra Kammerraad, Landinspektør Honum var modtaget et Tilbud om for en Betaling af 500 Rd. at udføre Matrikuleringen m. v. af Frederiksbjerg.

Byraadet vedtog at udsætte Afgjørelsen af Sagen til et senere Møde. (Se Mødet den 4de September.)

Mødet den 4de September.

^{151/71 og 239/71.} Man understrev en Skrivelse til Indenrigsministeriet om Approbation paa den i Mødet den 24de April ommeldte Overenskomst mellem Byraadet og Værtshusholder Mellenthin. (Se Mødet den 9de Oktober.)

— Det meddeltes, at ved et den 30te August afholdt Valg af den almindelige Vælgerklasse bleve Følgende valgte til Medlemmer af Ligningskommissionen for 3 Aar, nemlig: Bankkasserer Jespersen, Kjøbmændene J. Bertelsen og Rosenstand, Snekker S. Petersen, Fabrikant H. Kjær, Boghandler Thruue, Strædder J. P. Jacobsen og Stiftskasserer Brammer.

^{238/72.} Fra det nedsatte Udvalg var modtaget et Forslag angaaende de Vilkaar, paa hvilke Lodderne Nr. 35, 36 og 37 til en ny Kirkegaard bør overlades Kirkerne, saalydende:

„I Anledning af det ærede Byraads Skrivelse til Kirkeinspektionerne i Aarhus af 12te d. M. angaaende Anskaffelse af en ny Kirkegaard have Herr. Medlemmer af Byraadet, Kammerraad Eriksen, Strædder Baess og Kjøbmand Spliid, forhandlet med Inspektionerne, for at vi samlede kunde gjøre Forslag om de Vilkaar, paa hvilke de i Skrivelsen omtalte Lodder paa Byens Mark kunne overlades til Anlæg af en Kirkegaard.

Vi tillade os at foreslaa, at Lodderne Nr. 35, 36 og 37 strax udlægges i det nævnte Djemed, og at Lodderne Nr. 38 og 39 kun blive bortlejede saaledes, at de, naar det maatte anses for nødvendent, kunne tages ind med i Kirkegaarden.

Da Kirkerne's økonomiske Forhold ere af den Bessaffenhed, at der aarlig paalignes Frue Sogns Beboere et temmelig betydeligt Bidrag, og et endnu større formentlig meget snart maa paalignes Domsognets Beboere, maa vi anse det for ønskeligt og hensigtsmæssigt, at Lodderne udlægges til Kirkegaard uden Betaling. Udgifterne til Anlægget af Kirkegaarden, dens Hegn og Beplantning formene vi at Kirkerne selv maa overtage, hvorimod det forventes, at Byen besøger de fornødne Bejlanlæg til den.

Ved denne Lejlighed har man tillige omhandlet det Reglement, der nu gjælder for Kirkegaarden. Inspektionerne have erklæret sig villige til at revidere det, og navnlig har man paatænkt at faa borttaget Bestemmelsen om, at der, naar en Grav er indkjøbt, skal erlægges ny Betaling for Tilladelse til at opsætte et Monument paa den. Medundertegnede Eriksen tiltræder ikke Forslaget, men har forbeholdt sig at udtale sig desangaaende i Byraadet.

Aarhus, den 7de August 1873.

E. Boesen. Seidelin. J. Winge. N. Hald. Schmidten.
N. Eriksen. Chr. P. Spliid. H. J. Baess.“

Byraadet forfastebe med 15 Stemmer mod 3 Kirkeinspektio-
nernes og Udvalgets Forslag om uden Betaling at afstaa Lodderne
Nr. 35, 36 og 37 til Kirkegaard. Herved bortfaldt et af Nors stillet
Forslag om, at Udlægning af Jord til en ny Kirkegaard skulde ske
under Forudsætning af, at den gamle Kirkegaard ved dens Nedlæg-
gelse i sin Tid overgaar til Kommunen som Ejendom. Et af Grich-
sen og Lissberg stillet Forslag om, at de omhandlede Lodder over-
lades Kirkerne til Kirkegaard enten til Kjøbs eller til Leje, besluttede
man med 10 Stemmer imod 8 at afgjøre i et senere Møde. (Se
Mødet den 18de September.)

^{255/79.} Fra Bejudvalget var modtaget et nyt Forslag til For-
tegnelse over Dveje paa Kjøbstadens Grund efter Lov af 21de Juni
1867 § 6, hvilket Forslag Byraadet vedtog at tilstille Amtet. (Se
Mødet den 25de September.)

^{19/73.} Foranlediget ved det fra Børgen for Domkirken modtagne
Andragende om Refusion af Udgifterne ved Renholdelse af Domkirke-
pladsen, der benyttes til Torveplads, vedtog Byraadet at udbetale
Inspektionen 25 Rd. som Bederlag for Renholdelse af Pladsen i den
Tid, den har været benyttet i nævnte Djemed.

^{126/73.} Fra Havneudvalget var modtaget en Erklæring, betræffende
Maler Dreslers Andragende om Tilladelse til at opføre en ny
Bygning paa Grunden Nr. 2 ved Fisserbro, tildels udenfor Holværket.
Havneudvalget oplyser, at det har henvendt sig til Stads- og Havne-
ingeniøren om at fremkomme med Forslag til at indskrænke Maløbets
Bredde til Fordel for alle Ejendomme ved Laen, navnlig dem, der
ere beliggende paa sammes sydlige Side, og saaledes, at Linien med
Granitbolværket paa Laens nordre Side bibeholdes, samt at det fra
Ingeniøren har modtaget et Forslag, som gaar ud paa at indskrænke
Laens Bredde til 20 Alen fra Frederiksbro til Windebro. Dette
Forslag, som Havneudvalget har tiltraadt, henstiller det til Byraadets
nærmere Dvervejelse, ligesom Udvalget tiltraader, hvis Forslaget an-
tages, at forhandle med alle Grundejerne paa Fissergade, forinden
Maler Dreslers Andragende bevilges. Dette sidste har Dresler
forøvrigt senere forandret derhen, at det maa tillades ham at rykke
Holværket aa langt ud, at der vindes Plads til en Passage udenfor
Bygningen. Det oplystes, at Bygningskommissionen for sit Bed-
kommende Intet havde at erindre imod, at den paatænkte Bygning
opføres.

Byraadet vedtog at nedsætte et Udvalg til at forhandle nærmere
med Beboerne paa Fissergade og derefter at fremkomme med Forslag

til en Ordning af Sagen, derunder ogsaa en Afgjørelse af Dreslers Andragende. Til Medlemmer af Udvalget valgtes Borgmesteren, Golding og Esmann. (Se Mødet den 30te Oktober.)

^{164/73}. Man underskrev følgende Indstilling til Indenrigsministeriet om Approbation paa den mellem Byraadet og Krigsministeriet under 5te August indgaaede Overenskomst om Opsførelsen af Kaserner:

„Uagtet alle de Bestræbelser, Byen i de senere Aar har gjort for at forbedre Indkvarteringsforholdene for de her garnisonerende Hærsafdelinger, navnlig ved Indretningen af midlertidige Kaserner for Fodfolket, har det været tydeligt, at Misfornøjelsen fra de Militæres Side med de herværende Garnisonsforhold har været i Tiltagende, og naar henses saavel til Nutidens større Fordringer som navnlig til Indførelsen af den almindelige Værnepligt, har Byraadet ikke heller kunnet nægte, at hvad der her præsteres for Garnisonen, ikke tilfredsstiller hvad man ønsker at byde de Hærsafdelinger, som her ere henlagte i Garnison.

Byraadet tilskrev derfor under 1ste Marts d. N. Krigsministeriet saaledes, som vedlagte Afskrift udviser, og da man derpaa ikke modtog noget Svar, besluttede man i Slutningen af Juli Maaned d. N. til Krigsministeren at affende en Deputation for om muligt at faa Visshed for, hvad han paatænkte med Hensyn til de herværende Garnisonsforhold, idet man derhos bemyndigede Deputationen til at fornye Tilbudet om her at lade opføre Kaserner m. v. for de Afdelinger, der maatte bestemmes som Byens fremtidige Garnison.

Vi tro, at Deputationen var velkommen for Krigsministeren, der erklærede, at han paa en kort forud tilendebragt Inspektionsrejse havde fundet Indkvarteringsforholdene saaledes, at han var betænkt paa at træffe Foranstaltninger til Forbedring i saa Henseende. Han lovede at sende en Officer hertil for snarest muligt at forhandle med Byraadet om de Foranstaltninger, der burde træffes for at forbedre Forholdene, og lod som Følge deraf ogsaa Generalintendanten, Oberst Røbke, møde her.

Vi bleve med ham snart enige om, da Byen selv kun ejer meget faa Lokalteter for Garnisonen, at der ikke vil være anden Udvej for at forbedre Forholdene, end at Byen selv maa bygge saagodtsom alle de Bygninger, der behøves for Garnisonen. Resultatet af vore Forhandlinger er sammensattet i den vedlagte i Gjenpart medfølgende Overenskomst af 5te f. M., der er af-

sluttet under Forbehold af resp. Indenrigsministeriets og Krigsministeriets Approbation, og som vi herved andrage om at Ministeriet vil approbere for Byens Bedkommende, idet vi ikke tvivle om, at Krigsministeriet for dets Bedkommende vil stadfæste Overenskomsten.

Det er vel saa, at vi ikke i Djeblikket kunne forelægge Ministeriet noget Overflag over de Beføstninger, som derved ville paadrages Byen, idet der end ikke endnu er taget Bestemmelse om, hvor de forskjellige i Overenskomsten omhandlede Etablissementer skulle opføres. Men vi se dog meget godt, at der ved Overenskomsten paadrages Byen en meget betydelig Udgift, som Byen ikke kan afholde uden at stifte nyt Laan. Saavel derom som muligen om Kjøb af Byggepladser vil der naturligtvis senere blive gjort speciel Indstilling. Vi tro dog her strax at kunne udtale, at efter vor Overbevisning, baseret navnlig paa de Erfaringer, der ere indsamlede ved Indretningen af private Kaserneetablissementer her i Byen, ville Indkvarteringsudgifterne for Kommunen efter Overenskomsten omtrent blive af samme Størrelse, som Tilfældet har været i de senere Aar, under Forudsætning af at Garnisonen ikke formindskes og at Ministeriet vil vedblive at betale mindst de samme Beløb, der hidtil ere udrede som Maximum for Kvarterer med Enmandsfenge og for Stalde. Indkvarteringen har i de senere Aar medført en Udgift for Byen, som ikke dækkes ved Tilskud fra Ministeriet eller andetsteds, af 8,000 à 10,000 Rdl. aarlig, og naar Hensyn tages hertil, tvivle vi, som sagt, ikke om, at Byens Tab ved Forrentning og Amortisation af den til Bygningernes Opsørelse fornødne laante Sum vil, efter Fra drag af Godtgjørelses- og Lejesummerne, ikke blive større. Derover lader sig for Tiden ingen nøjere Beregning opstille, ligesaalidt som vi for Djeblikket kan sige noget Bestemt om, paa hvilke Vilkaar Byen vil kunne arrangere et større Laan, som vi dog forvente Tilladelse til at optage mod en ringe aarlig Amortisation; men vi have antaget, at saadanne Beregninger heller ikke burde være Hovedpunktet i en Sag af den Bestaffenhed, som den omhandlede. Hovedbetragtningen har været, at Byen under alle Omstændigheder ønsker at beholde sin Garnison uden Hensyn til de deraf følgende pekuniære Opofrelser, og Følgen deraf har været, at vi have fundet os i at afslutte en Kontrakt, hvis pekuniære Følger vel ikke for Tiden lade sig nøjagtig beregne, men som efter Skjøn ikke stiller Byen uheldigere, end hidtil.

Uagtet Krigsministeriet ikke har bundet sig til her at holde en Garnison eller en Garnison af bestemt Størrelse, tvivle vi ikke paa, at Ministeriet med Loyalitet vilde opfylde de Forudsætninger, hvorfra Overenskomsten er gaaet ud, saa længe dette staar i dets Magt. Risikoen ved Kontrakten indtræder efter vor Opfattelse først, forsaavidt der nogenfinde skulde indtræde et Tidspunkt, paa hvilket dette ikke længer staar i dets Magt. Men med Hensyn hertil er det Hensigten at søge Bygningerne opførte saaledes, at de saavel efter deres Beliggenhed som efter deres Bygningsmaade kunne komme til Anvendelse i andet Djemed, f. Ex. til Fabrik- eller Magasinbrug, til Udleje til Beboelse af Andre m. v.

Saa snart Overenskomsten af Indenrigsministeriet er approberet og Kontrakten saaledes kan anses for endelig afsluttet, skulle vi træffe fornødne Foranstaltninger til dens Stempling.

Fra 2 af Byraadets Medlemmer medfølger et Minoritetsvotum i Sagen.

Århus Byraad, den 4de September 1873.

Schmidten. Nørø. Kraiberg. E. Lange. H. Liisberg.
Baejs. Schjødt. Holm. Funch. Spliid.
Skovby. Seiersen. Colbing. Esmann. J. Kjær. Høegh.
Mørk. Erichsen.

Minoritetsvotum.

Underskrevne Medlemmer af Byraadet i Århus, som have afgivet vore Stemmer imod den Overenskomst mellem Krigsministeriet og Byraadet, der er Gjenstand for nærværende Indstilling, kunne som Følge heraf ikke slutte os til denne.

Vore Grunde herfor ere følgende:

Den gjældende Indkvarteringslovgivning indeholder ingen Forpligtelse for Garnisons-Byerne til at tilvejebringe Kaserner til Indkvartering af Mandskaberne. I Overenskomsten er optaget en hel Række af Bygninger, Lokaler og Inventariegenstande, som Lovgivningen end ikke paalægger Garnisons-Byerne at tilvejebringe, men som følgerig ere at anstaffe af Krigsbestyrelsen, saasom Exercerhuse, Ridehuse m. m. Naar det nu maa erkjendes at have vist sig, at den nuværende Tilstand, saaledes som den bestaar i Kraft af den gjældende Lovgivning, ikke længere til-

fredsstiller de Fordringer, som den nuværende Hær-Organisation stiller til Militærets Garnisonering, saa maa det være Statens, og ikke Garnisons-Byernes Sag at tilvejebringe de nødvendige Forandringer, eftersom Hæren er en Stats-, og ikke en Kommune-Institution.

Naar en Garnisons-By indtræder i Statens Forpligtelser, og det endog i et saa uhyre Omfang, som Tilfældet er ved den her omhandlede Overenskomst, saa gaar den ind i en overordentlig stor Risiko, der bliver saa meget større, som der forestaar en Revision af den nuværende Hærordning, og som Krigsbestyrelsen end ikke er i Stand til at give nogensomhelst Garanti for, at Byen beholder en Garnison, eller for sammes Størrelse, og derhos er nødsaget til i stort Omfang at gjøre det Bederlag, der skal ydes Byen, afhængigt af Bevillinger paa Finantsloven. Vi anse det altsaa for ikke hjemlet i den gjældende Lovgivning og derhos for i høj Grad faretruende for de nuværende Garnisonsbyers Fremtid, naar disse, som det synes, ved en indbyrdes Konkurrence og, efter vor Mening, ved en Overvurdering af en Garnisons Betydning, ere komne ind i det Spor, at overtage Forpligtelser, som ikke paaligge dem, men Staten, og naar de i den Anledning paa en højst usikker Grundvold! paadrage sig en uhyre Gjæld, som kan blive ødelæggende for deres fremtidige Existens.

Hertil kommer endnu, at medens den pekuniære Fordel, som en By antages at have ved en Garnison, selvfølgelig kun kommer enkelte af dennes Beboere til Gavn, saa falder den hele forhøjede Byrde og den hele store Risiko, som maa forventes at resultere af Overenskomsten, samtlige Statteydere til Last. Foruden disse almindelige Grunde have vi endnu den Hovedgrund til at stemme imod Overenskomsten, at denne ikke foreligger forberedt paa en Maade, der svarer til dens store Omfang, Betydning og Vigtighed. Medens der paa den anden Side ikke have noget som helst Material til endog kun tilnærmelsesvis at kunne bedømme Størrelsen af de Udgifter, som de mange og store Byggesforetagender ville medføre, eksisterer der ligesaa lidt noget sikrende Grundlag, hvorpaa en Beregning over de Indtægter, der ville komme til at tilflyde Byen, kan baseres. Ligesaa lidt vides der, hvorfra og paa hvilke Vilkaar det fornødne store Laan kan erholdes.

§ Henhold til alt Anførte gaar vor Mindretals-Indstilling ud paa:

at der ikke meddeles Approbation paa den mellem Krigsministeriet og Aarhus Byraad ved detses Flertal under 5te August d. A. afsluttede Overenskomst, i ethvert Tilfælde ikke paa Sagens nuværende Standpunkt.

Aarhus, den 2den September 1873.

H. Liisberg.

J. Rjær.

Til
Krigsministeriet."

(Overenskomsten med Krigsministeriet er optaget i Tillægget.)

^{164/73.} Ifølge § 5 i den med Krigsbestyrelsen under 5te August afsluttede Overenskomst paaligger det Byraadet strax at udsøge Pladserne, hvorpaa de forskjellige Etablissementer, Overenskomsten omfatter, skulle opføres; og da nogle af disse skulle være færdige allerede til 1ste Maj 1874, har det nedsatte Udvalg forhandlet med Oberst Glahn og Generalkommando-Intendant Nielsen om Sagen, og efter den med disse truffne Aftale har Udvalget indberettet: at Opmærksomheden først har været henledet paa den Loft; Borgermesterembedet ejer udenfor Frederiksport, og at denne, som er beliggende tæt ved Rytteriets nye Ridehus, er funden hensigtsmæssig til Etableringen af de i Overenskomstens § 1 B omhandlede Bygninger til Brug for Rytterregimentet, men, navnlig i Henhold til Oberst Glahns Erklæring om, at den ikke tillige vil kunne afgive passende Plads for Lokalerne til Fodfolkets Afdelinger, er opgiven til yderligere Anvendelse; og at Udvalget derefter for Fodfolket har udsøgt en Plads mellem Bennelyst og Exercerpladsen paa Galgebakken, som er foretrukken for en anden Plads paa den nordlige Side af Chausseéen til Randers, omtrent i samme Afstand fra Byen.

Byraadet approberede for sit Bedkommende Udvalgets Indstilling om, at Pladsen mellem Bennelyst og Exercerpladsen paa Galgebakken anvendes til Byggegrund m. v. for de for Fodfolket bestemte Etablissementer, og vedtog at andrage om Krigsministeriets Godkendelse paa dette Valg i Henhold til Overenskomstens § 5. (Se Mødet den 20de November.)

^{191/73.} Ved anden Behandling af Sagen stadfæstede Byraadet sin i Mødet den 28de Augusttagne Beslutning om extraordinært at bevilge Sygehusudvalget 150 Rd. til Reparationer paa Sygehusets Kul- og Vasserhus.

^{195/73.} Fra Landinspektør Peterjen var modtaget en Skrivelse, hvori han tilbyder at udsøre Matrikuleringen m. v. af Frederiksbjerg for 300 Rd.

Man vedtog at udsætte Sagens Afgjørelse til et senere Møde. (Se Mødet den 11te September.)

^{196/73.} Et fra Patrouillebetjentene modtaget Andragende om Lønningsforhøjelse vedtog man at overgive til det nedsatte Udvalg, der behandler et lignende Andragende fra Politibetjentene. (Se Mødet den 11te September.)

Mødet den 11te September.

^{59/73.} Der meddeltes en Skrivelse fra Amtet af 2den September, hvorefter Amtsrådet har approberet den i Mødet den 7de August ommeldte Overenskomst, betræffende Ordning af Forholdene med Hensyn til Gangstien fra Vesterbrogade til Viborg Landevej, dog under Forbehold af Indenrigsministeriets Sanktion. (Se Mødet den 13de November.)

^{99/73.} Efter Forslag af det nedsatte Udvalg vedtog Byraadet gjennem Stiftamtet at tilstille Indenrigsministeriet følgende Skrivelse, indeholdende Erklæring over et Forslag til Lov om den personlige Kommuneskat:

„Ved Skrivelse af 25de April d. A. har Stiftamtet kommuniceret Byraadet Indenrigsministeriets Skrivelse af 15de f. M., hvori forlanges forskjellige Oplysninger i Anledning af det Rigsdagen i sidstafholdte Samling forelagte Forslag til Lov om den personlige Kommuneskat m. v.

Byraadet har i Henhold hertil tilskrevet Ligningskommissionen her i Byen og fra denne modtaget vedlagte Skrivelse, der følger i Gjenpart, indeholdende de begjærte Oplysninger for Aarhus Bys Vedkommende om Skattebyrdens Fordeling for indeværende Aar efter de nu gjældende Regler. Det fremgaar af disse Oplysninger og Ligningskommissionens dertil søjede Bemærkninger, at Lovforslagets Gjennemførelse ikke vilde medføre væsent-